

И Б Л И О Т Е К А
М А Л О Г Р А М О Т Н И Т Е

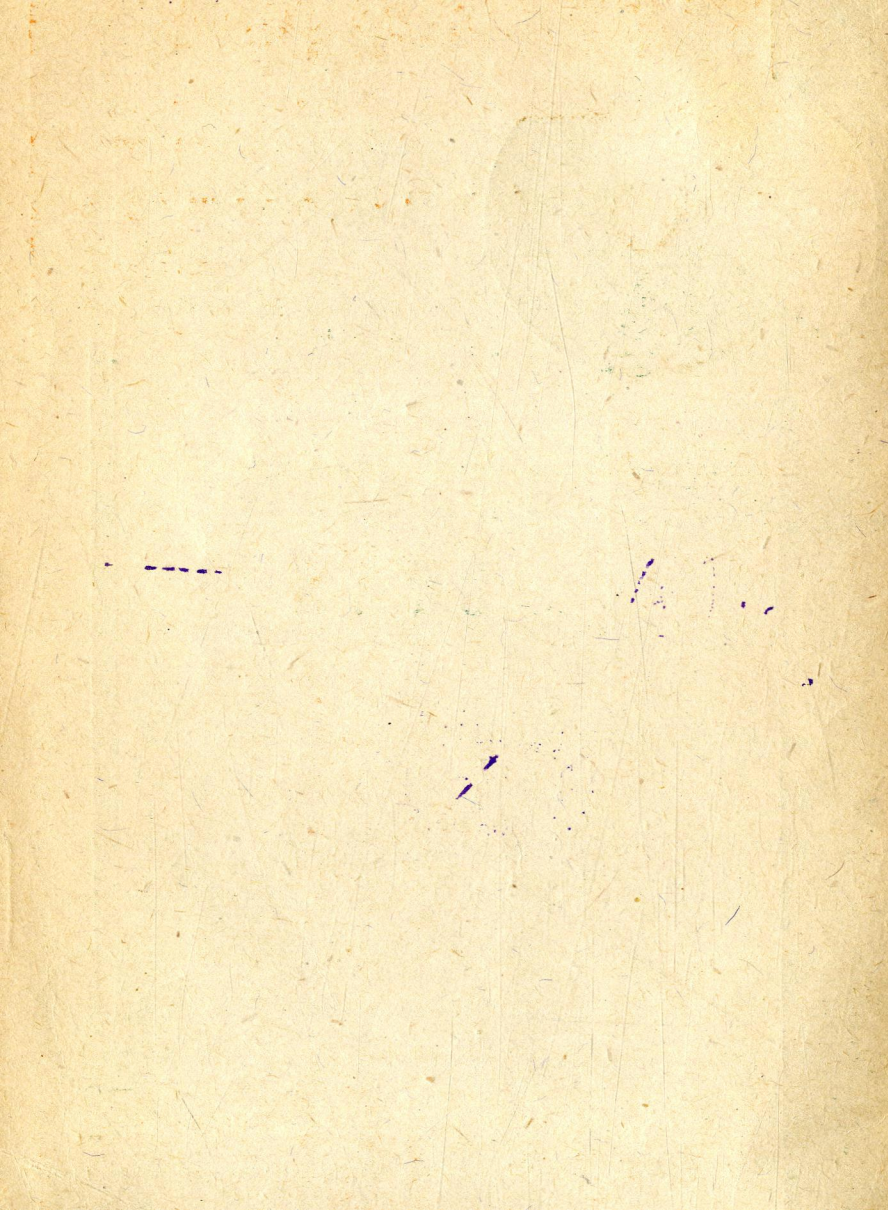
Звон

Аркади ЛЮБЧЕНКО

**В ТЪМНАТА
СТАЯ**

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЦЕНТРИЗДАТ
Х А Р К О В

56 817.

110

ЕВТИНА БИБЛИОТЕКА ЗА МАЛОГРАМОТНИ

Аркади ЛЮБЧЕНКО

В ТЪМНАТА СТАЯ

С № 601 от 23-V 1930 р. разрешена от ДНМК при НКП
УССР за използване в библиотеките за малограмотните

5-750

321 (3)

~~63781~~
1/2

Львів. Бібліотека
АН УРСР

ЦЕНТРИЗДАТ
МОСКВА — ХАРКОВ — МИНСК
ВСЕУКРАЙНСКО ОТДЕЛЕНИЕ

Бібліографічний опис цього
видання вміщено в „Літописі
Укр. Друку“, „Картковому ре-
пертуарі“ та інших покажчиках
Української Книжкової Палати

ВРНГ УСРР
Харполіграфоб'єднання
ПЕРША ДРУКАРНЯ
„КОМУНІСТ“
Пушкінська вул., 31
Укрголовліт 3218
Зам. № 6615, тир. 3000.

Львівська державна
наукова бібліотека

№

3747

ЗА АВТОРА И НЕГОВИТЕ РАСКАЗИ

Аркади Любченко е роден през месец март, 1899 година, в село Животово, Киевски окръг. (бивши Таращански окръг) в семейството на беден селянин, който работил на захарен завод. Останал рано без баща, сираче, той трябало още момче да отиде и се наеме на работа в економията. Той се учил в селската начална църковно-енорийска школа; по късно имал да постъпи в гимназията в гр. Сквир. Като свършил гимназия, той постъпил в Киевския университет, но в 1919 г. го напуска и отива в редовете на Червената Армия. Демобилизирал се А. Л. едва в 1921 г. за да продължи образованието си. Но обществената работа го извежда на други път.

Любченко е един от най-талантливите украински писатели след октомврийския период. Първата збирка на своите съчинения той нарекъл „Бурен път“. Надали би могло да и се даде по-точно название, защото това действително са картини от частиците на онзи път, по който премина най-голяма буря, известна на световната история — пролетарската революция. Автора сам преминал част от този път. Ето защо, той така добре знае

този път, така ясно вижда по него и младите издънки на новия живот, и исчупените и повалени от бурята стари пъне.

В разказа „В тъмната стая“ автора е показал кипящия живот на съветския завод, показал го така, както го вижда, седящ в раздраното кресло на тъмната стая на някогашен пански фойтонджия, а след революцията — пазач на канцеларията, пазача — Ян. Враждебен, неразбран и безумен му се струва той, защото и сам Ян е нищожен, никому не нужен, стои вън от живота, който шуми наоколо му, защото той е гнил остатък от стария живот, повален и счупен от бурята на революцията.

Разказа е написан в 1924 г., когато буйно се възстановяваше нашата промишленост, когато след годините на разрушенията се съживиха нашите заводи. От тогава нашата страна далечно е отишла напред. Бързо порастна нашата промишленост, с революционни темпове се индустриализира съветския Съюз, по заводите радостно кипи, шуми социалистическия труд. Ударните бригади, комуните станаха обикновена форма на нашата работа, а гнилите развалини на стария свят, както е нарисувана в разказа пазача на канцеларията Ян, продължават „от тъмната стая“ вражески да наблюдават този нов живот, неразбран за тях. Стоящи вън от живота, те не само съскат в кюшетата върху новия живот, но и често пъти, като люти класови врагове, вредят на нашето строителство.

Ето защо книжката „от тъмната стая“ представява от себе си интерес и за нашето време.

Сутринта Ян си спусна краката над канала и, като се прозина лениво, хвърли поглед към полутъмната стая на заводската кантора — някойси, сякаш че чукаше отвън? Влезе жена му, Климца. Донесе от града ядене и човал.

Чак сега Ян си спомни, че днес е събота и че той вече две седмици не бе си ходил в къщи. Климца дошла с човал — значи, днес трябва да се носят в къщи въглища.

Ян се извърна, почеса се по страната и избърбора:

— Седни.

Всеки път, когато той трябаше крадешката да носи в къщи въглища, Ян се чувствуваше малко лошо. Понякога се опитваше, да се отказва (могат, говореше той, да ме уловят), но Климца винаги уверено говореше:

— Какво говориш, старец? Пръв път ли е?... Ще пренесеш как да е... Или, може би, жалееш, — завода ще осиромашее? — и като се навеждаше, тихо добавяше:

— Тряба...

Ян знаеше, че трябва, защото с въглищата не е опасно да подклаждаш апарата — няма дим — та и ракията — самогон излиза по-чиста и без миризма. И макар той и да се колебаеше, но в края на краищата всички негови колебания побеждаваше една мисъл сега, когато завода се смята за народно имуществено, действително не

трябва да ограничаваш своите възможности. Не е грешно сега при такива стопани, като болшевиките, и целия завод в облаците да вдигнеш, не само парче въглища да вземеш...

Ян взе човалото и го тури под стъпалата...

— Е, какво има в къщи? — попита той мрачно.

— Та какво може да има у дома?... Същото. Дрехи за пребличане аз не ти донесох, ще дойдеш днес и ще се преоблечеш — грижливо каза Климца, като вързваше възел.

— А как е Зоска? Гледаш ли я?

— Зоска? Нима тя не е идвала тук?

— Не. И тя ли е със тебе?

— Да... Сигурно е отишла някъде... Такова момиче, като добър... а още вятър в главата му духа...

— А какво? — се вслушва Ян.

— Разглезил си я ти, ето що... Разбира се, едничка! — чувствително завърте Климца глава и се обърна към вратата. Ян искаше да я спре, искаше още да я попита за дъщеря си, но само меко, с укор каза:

— Защо толкова рано си отивате?

— Рано? Нима малко работа имаме? Четири ръце — и то не се справяме, — каза тя вече от прага. Ян погледна след нея, поглади с длан лицето си и като подигна гащите си, отиде в кантората. Той беше още достатъчно здрав, макар че половин век тежеше на плещите му. Само гърба му малко се огънал в гърбица.

В контората, както винаги, почна да обикаля всички столове и да избърсва праха. Над единия

стол духна праха, безразлично махна един — два пъти над другия, като че ли мухи гони.

Така всеки ден, до като нямаше никого, се шляеше той с парцал в ръце, разместваше столовете, масите, мърмореше нещо под носа си, поглеждаше със свикнало око, всичко ли е наред.

От парцала се вдигна прах и от прозореца напреки през цялата стая легна златен стълб. Ян се спря на минутка пред него, гледаше как играят хиляди чудни прашинки, и почна да припомня нещо далечно, мило. Струваше му се, че някога е било така, като сън... Също така стоеше в златния стълб, сутрин, само че то беше много хубаво време — трудно е да се спомни...

А във въздуха беше пролет. Беше време, когато в оградата на завода цъвтеше ясмин и, сладка миризма прецъпваше гърдите, а през нощите над завода и селцето се чуваше неуморимото пеене на славеите.

Ян отвори прозореца. Повя бодро утринна прохлада и силно замирисаха цветята.

Зад оградата, далеч във двора, стоеше тъмна хора. Сред тях, в кожена тужурка и в такъв баскет, беше председателя на завкома — Савчо Безули.

Лицето на Ян веднага се измени — позна Савчо.

— Ах, кожен дявол, — сърдито избърбора той — още от зори на крака, ... като истински стопанин... Той едва тръгна, по скоро да прибере в стаята на завкома, когато неочаквано запращяха храстите.

Завтече се към прозореца — в оградата имаше

две момчета, които бързо късаха стъркове цветя.

— Къде? Аз ще ти кажа, тебе, — викна Ян и замаха с парцала.

Момчетата веднага прескочиха през оградата, а единия от тях си исплези езика, озъби се и възмутено извика:

— У-у... Бар-р-бос!

След това те отбягнаха и се заляха от смях.

Ян в отговор хлопна прозореца. В друго време той би ги научил да знаят немирниците, как може да не се почитат по-старите, но сега...

— Само се закачи, сега е „слобода“... — сърдито — иронично поклати главата и отиде в Савчовата стая.

Той засука сърдито мустаците си, помахна няколко пъти с парцала по шкафа, после спре поглед на леката усмивка на Илич, който висеше над масата, здъвка някаква неизразена дума и изведнъж бързо се залови за работа.

Ян не обичаше тази стая. Нещо повече: той я мразеше. Той не можеше да гледа и председателя на завкома, същия, който някога е бил овчар.

Понякога Савчо се обръщаше към Яна (а Ян беше тогава важен пански файтоножия) не е инак, като с „чичо“. А сега Савчо заседава в този кабинет на мястото на бившия стопанин и говори на Яна:

— Другарю...

— Какъв съм ти аз на тебе „другар“? Заедно на пастбището ли пасохме? Или забрави, как аз

тебе с поясока те угощавах за крадените ябълки от градината на директора? — често пъти си мислеше Ян?

Той не можеше да забрави, как Савчо, когато се почна революцията, го заплашваше с нагана, искайки да отключи директорската конюшня, как веднаж пред хората го одари по калпака и го заплаши:

— Почакай, пан Яне, с тебе друг път ще поговорим. И поговори — на другия ден уволниха Яна от служба.

Дълго време той страда, до като не се примоли за пазач в кантората.

Наистина, всичко това беше преди няколко години, изтри се и бързо отлете с дните, но като тиня легна на Яновото сърдце миналото.

Той беше извънредно горд: по рано всички го обичаха и да му свали шапката, той не би позволил даже на екнома, а не на някакъв си „сопливко“ Савчо.

А сега, вниквайки във всичко, което ставаше наоколо, той само повдигаше ремене и никак не можеше да го разбере и привикне към него.

Като свърши уборката, Ян се върна в стаята. Взе от ъгъла ведро, уми се, после с железен гребен старателно си разчеса червеникаво-сивата лепкава коса на главата и раскошните си мустаци. Това бе стар Янов навик, още от ония времена, когато беше слуга, а по-късно, файотонджия. Навик, за когото и до сега го закачаха и наричаха „Пан Ян“. Каквото и да говорят, колкото

и криво да го гледат, той знаеше само едно: чистия дворянин винаги повече уважават, а измазаната „шантрапа“ винаги завижда на чистия. За това в празничен ден той непременно закачаше гумена яка и старателно намазваше с вакса ботушите си.

Като се прекръсти в кюшето, покрито с паяжина и прочете къса молитва, той най-после, извади от торбата закуската и бавно, без да бърза, седна в широкото старо продънено кресло. Това кресло той сам си го намери. Довлече го в стаята от сайваната, където то се валяше сред боклука, и макар че от креслото се подаваха заедно с памука и голите пружини, но тъй, като че ли бе някаква ценност, усърдно го пазеше и никому не позволяваше да седне в него. Само ако неговата „стара“ пана Климца дойдеше от селцето, или ако като птичка долетеше дъщерата му, веселата Зося — на тях се разрешаваше.

Спомни си за Зося... Зося! Той почна да забелязва нещо... Но кой знае... може, така да му се струва?

С тъмната стая и с креслото Ян отдавна привикна. Той тук живееше; само от време на време ходеше в селцето, а освен това от тях мереше на познати стари времена.

Зад вратите, зад прозорците летеха бързи, радостни дни.

Там пееше побеждаващия живот, там минаваха шумни, щастливи манифестации и гърмяха маршове, а той, като паяк в кюшето, седеше

в тъмната стая, прислушваше се към всичко и само досадно клатеше глава:

— Комедианти, — викаше той, — и кога ли ще се свърши всичко това?

След закуската Ян механически изтърси от кесията тютюн и сви дебела цигара от канцеларска хартия. Пожълтелите, почти червеникави от дима мустаци зашумоляха. Сивите му очи забягаха по пукнатините и всичкото му лице се потопа в синкав, сладък дим.

Почваше се работния ден. По-често почнаха да скърцат вратите — омръзна му вече. Вчера, оня ден, винаги така...

Още отдалеч Ян познаваше всички по вървежа. Някога той нарочно не забелязваше, а някому приветливо казваше „добър ден“ и отваряше вратата. Той добре знаеше на кого и колко трябва да се обръща внимание.

Ето, чуха се стъпките на Савчо, и той веднага се обърна с гърб и се престори на загрижен: нека, казваше си, началството знае, че на служба е, на мястото си, но по добре да не се вижда с такова началство.

В кантората сега идваха по-весели, отколкото винаги, по-свежи. Повечето с бели дрехи. Момичетата с цвете на гърдите и с прически, пъргави и бодри. Даже бухалтера, с кораво сърце, мрачен дядо, минавайки днес през коридора, пееше под носа си весела песен.

Пролетта влияеша и на Ян. Без да ще той се заразяваше с топло настроение. Някакво си

душевно успокоение го напълняше, което изместваше старата умраза и го правеше добър.

Зад вратата в кантората вече тракаха сметалата, като грах се сипеха буквите на пишущите машини и над всичко това шумеше работния ден.

А през полутъмната стая се минаваха и минаваха пъргави, бодри хора. Те почти не забелязваха Яна в дълбокото кресло. Те минаваха край него без да му обръщат внимание.

Ян ги поглеждаше през увисналите си вежди, неподвижен и радостен, че не го беспокоят. И за нищо не му се искаше да мисли. Само за миналото... Той си почиваше, когато мислите му отлитаха в далечното минало. Тогава радостно и топло беше в гърдите му.

Ян имаше минало — нали ще се върне?... Нали ще се върнат неговите спокойни, сити дни, когато няма да трепери над всяка капейка, и Климца отново ще пече вкусни млинове, ще му дава на обед четвъртак, когато всички ще го уважават и никой няма да посмее да го нарече „барбос“?

А Ян ще облече красив жупан, ще излезе на мегданчето пред къщата, където момчетата водят буйните коне, ще засучи мустак и ще викне по целия двор:

— Бий с камишка, или няма да ти дам каша...

Или ще литне с четворката в къра, до смърт ще плаши минувачите, а господарите само ще се смеят отзад и ще го тупат по гърба:

— Ех, Янко!...

— Другарю, — показа глава от кантората писара — завкома те вика.

И скъпите спомени веднага се прекъснаха...

Ян замига с очи, завълнува се, отиде.

— Здравстуйте, другарю Ян, — просто и вежливо, по привичка, го приветства Савчо.

— Драс... измънка Ян печално.

Стана му неудобно.

— Занесте, другарю, това писмо в клуба и веднага донесете отговор.

Ян механически закрачи към вратата.

... В клуба, който беше в другия край на завода, без да се гледа на работното време, беше шумно. Чукаха с чукче по стените — нещо заби- ваха. Младежта бързо сновеше с флагове, с клон- чета от ела.

* — Какво е това у вас? — иронически, като подмигваше с очи, попита Ян едно момче.

— Днес ще има червено кръщение.

— Ще кръщавате, значи? — се усмихна Ян, — значи, на попове се обърнахте?... Ама че ра- бота...

Когато излизаше, с интерес погледна в откри- тата зала, кдето шумеше младежда и очудено се отстъпи: сред момичета, които плетеха венец, седеше на пода неговата Зося. Погледна по вни- мателно — да, тя е, неговата златокоса Зося, с шарена блуза.

— Зося! — изкрещя Ян.

Удряха чуковете, залата се изпълняше с весел шум и тя вероятно не чу.

— Зоска! Клето дете! — извика по-силно той
но нея съвсем я закриха.

Ян си спомни, че Савко чака, и махна с ръка.
Реша после да поговори.

По пътя към кантората мислеше за дъщеря
си и никак не можеше да разбере, защо тя до
сега се върти в завода, при това още и в клуба,
в събота, когато и вдома има много работа. И
защо не се е отбила при него? Може би се
е уплашила? Не е искала да излъже, а тя
добре знае, че той и забранява да ходи в клу-
бовете.

Това обеспокои Яна. Зося, най-голямата своя
ценост, той обичаше най-много от всичко. Той
я смяташе за своя непоколебима собственост, на
която никой, освен него няма право, и усърдно
се грижеше за нея.

Като предаде на Савчо отговора, отиде в ста-
ята, но вече не можеше да седи на едно място.
Трепереха му ръцете, когато свиваше цигара.
Бързишката я изпуши, хвърли угарката въгъла
и веднага си спомни, че там е човалчето за
въглищата, което може да се запали. Отиде при
човалчето, стъпка го с чизмите си. След това
предпазливо го разгърна, разгледа го, действи-
телно ли не се е запалило и расърдено го за-
хвърли под стъпалата.

Въглищата, Зося, Савчо — всичко се сле, за-
върте се, за плува...

Той никак не можеше да разбере Зося. От
известно време той забелязваше, че Зося се

отчуждаваше, но се утешаваше с това, че Зося е млада, иска и се да походи. Но все пак, нима тя не разбира, не чувствава? Нима тя...

Тъмно подозрение се овиваше като змия около сърцето му и се впиваше все по-дълбоко и по-дълбоко...

И отново Ян седна в креслото. Исчезна в него, замисли се.

Викаха го, — той безсмислено ставаше, като на сън, а после, като се върнеше, отново сядаше и мислеше.

Свирката даде сигнал за почивка. Дена се намаляваше, и в тъмната стая се промъкна лъча на слънцето. Той рече да свие още една цигара, и така да вдъхне дима, че чак... но неочаквано с книжка в ръка от кантората искочи Зося. Той очудено раззина уста.

— Кога си дошла, че аз не съм те забелязал?

— А вие, на pewno сте дрямали... Аз вляхоз заедно с други хора — вие не ме забелязахте...

И Зося, като сложи книжката в пазвата си, започна да разгръща с пръсти цветята, забодени на блузата ѝ.

Тя беше стройна, подвижна, по хубава, както се струваше на Ян, от всички. Той нежно я погледна, и от бистрите и очи, от златните къдри под кърпата, от сочния разрез на тъмните и устни, му замириса на днешното добро утро. Той гордо и щастливо се усмихна и като обърна глава към кантората, попита:

— Защо ходи?

— Михайлов се разболял... Моли, като отида на завода, да им напомня за него.

— Като иде на завода... А за какво ти е нужен този завод?

Нейните гърди развълнувано се повдигаха, пръстите треперяха около цветята.

Наведе си ниско главата и почна нещо тихичко да пее... Ян поклати глава.

— Каква е тази книжка у тебе.

— Къде?

— В пазвата ти.

— А... помолиха ме от кантората да я предам на Михайлов.

— Покажи я.

— К... все едно няма да я прочетете... Защо ви е?— и притисна ръка към пазвата си.

— Покажи я.

— Не е интересно, сериозно, не е интересно— измънка тя и замига с очи.

— Ой, по-добре да си нямаш работа с Михайлов...

Под нависналите вежди той внимателно погледна зачервените Зосини страни и поглади с ръце мустаците си. Далече от мисълта, че Зося може от него да скрива нещо, той и сега искаше да повярва, но умразната змия се по-силно се всмукваше в сърцето му.

— А какво ново има въкъщи?

— Нищо...

— Какво прави мама ти?

В това време къдрявата глава на момчето, което сутринта късаше ямин, се провря през вра-

тата и като позна в полутъмнината момичето, извика:

Зоска! Върви де! Там те чакат...

Зося тръгна към вратата.

И веднага, сякаш, че отзад, го блъснаха пружините, Я скочи от креслото.

—Почакай!

Зося се спре на прага.

—Ела насам!

—Та аз нямам време. Там ме чакат...

Ела, ти казвам!—усили той по бащински глас, но Зося стоеше неподвижно.

Тогава той сърдито засъска през настръхналите си мустаци:

—Що значи това? Какви са тези твои другари? А? Тебе пред моите очи такива сополковци да те наричат Зоска, като развратници?

—Какво говорите, тате?... Други ме пови-
каха...

—Мълчи! Кои други?

—Къдравото момче, което беше близко, веднага прихна от смях, и като се извъртя на един крак, побягна към вратата.

Ян кипна.

—Кои други, те питам? Защо се шляеш по клубовете?—и хвана момичето за ръкав.

—Тате, вие с аяла си ли сте? Оставете ме, или ще избягам...

—Ще избягаш? Ще се скриеш? Аз ще ти кажа тебе!

Възмущението и ревнивата подозрителност съвсем обхванаха Яна. Той повече не можеше да се сдържи.

— Покажи книжката!

Момичето оплашено погледна баща си. В очите му избухна огън на отчаяние. Скръстоса на гърдите ръце и твърдо отговори:

— Няма да я дам.

Ян я тръсна веднаж, още веднаж и насилно пхна в пазвата и косматата си ръка. Зося викна, но повече не се защищаваше. След минутка Ян вече разглеждаше на коленете си измачканата книга и нетърпеливо се вглеждаше в големите заглавни букви.

Той напрегна всичкото си внимание, всичките си знания, и след дълго напрежение прочете: „Анкета“. Останалото така дребно беше написано че нищо не се разбираше. Дълго и упорито гледаше той в тавана, мигаше с очи, сякаш искаше да си спомни нещо и най-после безнадежно отпусна ръце.

Смачканата хартия зашуме в ръцета му. Раскъса хартията и я хвърли на пода. И веднага му стана жално за момичето, а в него се появи мъчително отвърщение към себе си. Смутено въздъхна, наведе глава. И вече до самия край на работата, до като всички не си разотидоха, ходеше, като с вода облян.

Когато в кантората опусте, той се почувствува по-добре. Той, най-после, остана сам с своите болки и мисли и упорно пристъпи към работа.

Работа дип много нямаше — да се помете, да се поизбърше, за да дойде в понеделник на готово, обаче, той обикаляше всички кътчета разглеждаше всяка дреболия, на всички столове отделяше еднакво внимание и изми всички мастилници. Искаше в работата да разрежи неприятната гъстота на днешния ден и в същото време да забави тази работа до мръкване.

Като се стъмни, Ян заключи вратите, ключовете предаде на заведующия и, успокоен от умората, с леко чувство на удовлетворение от самия себе си, излезе на улицата.

Човалото стисна под мишницата си.

Над завода, както винаги, горяха лампи и опушения, затворения гигант, както винаги нощя, изглеждаше други, малко черен по-строг, отколкото деня. Във въздуха се носеше наситен от пролетния аромат, шум. От тъмните кътчета се чуваше безгрижен смях добър и снежно-резък, който се губеше нейде между честите заводски здания на pewno там, откъдето едва се донасяше гласа на мандолина...

Ян постоя, огледа се наоколо и отиде край заводската стена, надолу, до самата ограда.

Завода той знаеше, като своите пет пръста. Всяка пукнатина, всяка дупчица можеше с закрити очи да намери. Заобиколи гнилата купчина с ръждивите заводски непотребни материали. Допълз до ъгъла, където се почваше дъсчена ограда.

Отзад, в блатото, крякаха жаби, отпред беше съвсем тихо. И само завода отдалеч гледаше

мрачно и строго. Но за Ян това не беше за пръв път. Макар и да седеше цели дни в тъмната стая, откъдето сякаш нищо не виждаше и не знаеше, но у него всичко, до дребулиите, беше пресметнато.

Той полека изпъшка, на минутка се скри зад стобора, като че ли стобора го глътна, а след няколко минути, наведен, по същата пътечка носеше в човаля въглища.

От тук до селцето беше по-далеч, но затова пъз по-безопасно. Днес той реши да заобиколи, отиде по други път, над брега, по полянката, след това по пътечката към дома си, в двора. Когато излезе от рова, предпазливо се ослуша, огледа се, — никъде никого нямаше; само отдалеч глухо мърмореше и намръщено с укор гледаше тъмния великан и под самото му ухо кряхаха жаби.

Зад полянката, над баирчето се светлееше, изгряваше месеца. Над камъшите, като кадели пълзеше мъглата, обхващаше брегове и крадишката плаваше към степта. Студа подбодряше, подканяше.

Струваше му се, че след него някой незабелязано следи и той побърза да дойде до полянката до като месеца не бе се издигнал към средата на небето. След това той седна под храстите в тъмнимата, щастлив, че премина най-опасните места.

Така приятно беше да успокои напрегнатите мускули, — протегна се... Закри очите...

В паметта му се появи Зося. С нея Ян се приготи да поговори дълго и нежно, а след първата получка да и купи в кооперацията шапка с пера, та да не ходи, като тия комсомолки с червени кърпи. Да имаше пари, той много би й накупил и на работа не би я пресилвал, нека си расте спокойно и радостно, за завист на кумшиите.

И тогава никой нямаше да посмее да и вика „Зоска“, а вероятно щяха да я наричат „пана Зоска“, а той, разбира се, щеше да я ожени за чорбаджия.

— Их! Их!... Фю - фю - фю! — запее наякъде славеи.

Месяца изплува по-високо и между къдравите храсти запълзяха сенки. Ян се повдигна, тръгна нататък.

За да не излезе веднага в осветено място, той отиде малко на страна, премина през долчето до самия край и едва тук смело стъпи на пътеката.

От страна, през поляната прокараха пътечка. По нея сега рядко ходеше някой, но Ян все пак реши да бъде предпазлив и вървеше малко от страна, стъпваше на пръсти.

До селцето не беше далече — минути десет път. Неочаквано по пътеката — две тъмни фигури, като ле ли от земята изскочили, мълчишката, бавно, близко една до друга вървяха на среща му. Още не забелязваха Яна, но бяха така близко, че се чуваше шума на стъпките им.

Ян се спотаи, приклезна.

И в това същото време громко се разнесе по цялата поляна :

— Стой! Кой е там?

Той легна, неподвижно прилепна о земята.

— Кой е там? — отново се чу от пътеката и тръгна право към него.

Сърдцето на Ян на минутка замре, след това заби бързо-бързо и Ян падна в пропаст.

— Кой си ти? — Ставай! Е, ставай бе! — сърдито извика над самата му глава като че ли познат глас.

Ян си повдигна главата. Пред него, до коляно в тревата, стоеше Савчо.

— Това вие ли сте, Ян! Защо сте тука?

Ян мълчеше.

— А какво е това в човала? Аха, въглища...

— Ой, другарю Савчо, не ме погубвайте, — оплашено се завайка Ян, — не ме погубвайте, гълъбе!.. Аз имам деца, жена...

Савчо повдигна ръка, замръзна... След това решително се наведе към него и прошепна през зъби:

— Мълчи, мерзавец... Помни, последен път да е това! Върви си! -- и ритна с ботуш човала.

Ян покорно и бързо стана. До самия двор той повече не се оглеждаше. Вървеше бързо, а краката му сякаш бяха чужди. Всичко наоколо му като че ли се губеше във гъста мъгла. Главата му беше пуста и шумеше. И когато Климца, след като чу неговия глас, отваряше вратата,

собствения му глас му се стори също чуден, чужд.

— Защо тъй се забави? — попита Климца.

Яна като че ли с кука го боднаха отвътре. Озверело — сурово гледаше на нея и така хвърли сред кухнята човала, че от пода се дигна облак, и оплашено затрепера шкафа с паниците.

Та защо, бе Ян? — тихо и тревожно повдигна тя подпухнали очи.

Всичко, което беше накупяло в него за цял ден, сега беше готово да избухне в безмилостен гняв. Но той си спомни за Зося и се въздържа. От собата лъхаше топлина. Огнището беше чисто, старателно измазано с червена глина. По цялата стая се носеше миризма на пресен, още горещия хляб. Яновото озлобление помалко премина и той почна мълчишката да свива цигара.

— Умий се, Ян, — внимателно се приближи към него Климца.

Тогава той неочаквано за себе си с някакъв неизразим трепет я хвана за лакета и като погледна към другата стая, да не чуе Зося, тихо разказа за всичко, което с него се случи. Като свърши, тихо попита:

— Зося спи ли?

Климца замига с очи и повдигна към носа си края на престилката си.

— Какво е това? Зося спи ли, питам?

— Зося я няма,

— А къде е?

— Няма я... Излезе... Съвсем...

Ян остана като гръмнат — всичко наоколо се аалюле, заигра пред очите му.

— Къде отиде?

— Вчера се скара с мене, а днес на завода отиде... Аз ти говорих... после при деня дойде разплакана. А сега неотдавна почука Савчо. Никога не е ходила, а сега отиде...

— Та какво е това? Не разбирам...

Климца безсилно се наведе на преградата и безнадежно, печално заплака в шепата си;

— Сигурно, и в комсомола ще постъпи. Гласи се... и Савчо често я посещаваше... Аз само се боях да ти кажа, мислех — ще поумнее момичето и ще се опомни... И на бога отдавна престана да се моли.

— Така, значи?... Ах, сега всичко разбирам — дълбоко въздъхна Ян, — всичко...

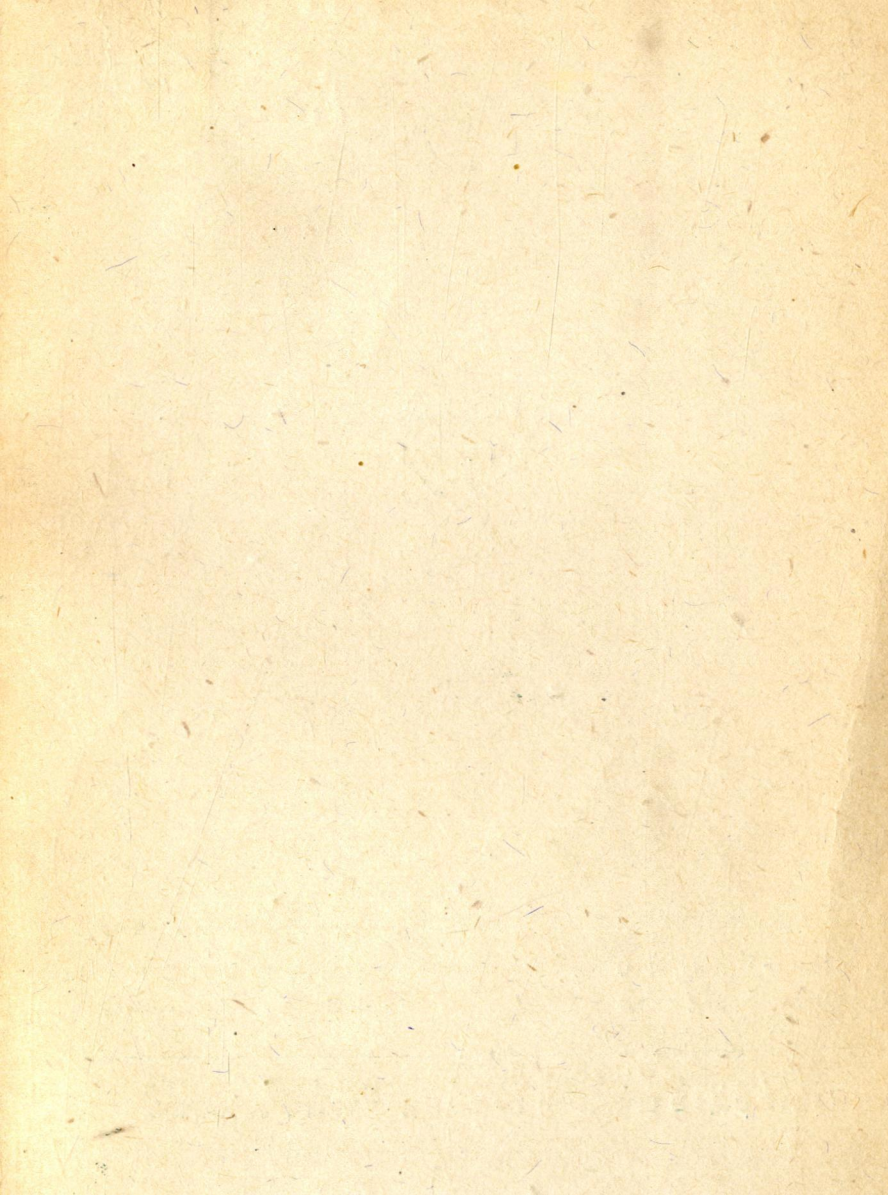
Седна около човала с въглищата, ниско наведе глава.

— Какво ти е? — се обади Климца.

Той не отговори.

Млъкнаха. Мълчаха дълго. В стаята стана тихо, като в гробища. И само някъде в нощната далечина величествено и силно пееха славеите.

0,69 коп (1986г)

3747

Болгарською мовою:

А. ЛЮБЧЕНКО

Із темного передпокою

На болгарском языке

А. ЛЮБЧЕНКО

Из темного прошлого

ВСЕУКРАЇНСЬКА ФІЛІЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО ВИДАВНИЦТВА
НАРОДІВ СРСР ПРИ ПРЕЗИДІЇ ВУЦВКУ. ХАРКІВ.

ИБЛИОТЕКА
МАЛОГРАМОТНИТЕ

Арнади ЛЮБЧЕНКО

В ТЪМНАТА СТАЯ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЦЕНТРИЗДАТ
ХАРКОВ